

**En handledning för fastighetsägare
att hantera trygghetsproblematiken
i utsatta områden**

Adress:
Fastighetsägarna GFR
Box 53081
Lilla Bommen 4A
400 14 GÖTEBORG
Telefon: 031-755 33 00
E-post: info.gfr@fastighetsagarna.se
Hemsida: www.fastighetsagarna.se

En handledning för fastighetsägare att hantera trygghetsproblematiken i utsatta områden
© Fastighetsägarna, Fastighetsakademin och Stiftelsen Tryggare Sverige
Göteborg, december 2021
Text: Arber Jasharaj, Stiftelsen Tryggare Sverige

Förord

Innehållet i denna rapport är framtaget av den oberoende och icke-vinstdrivande tankesmedjan Stiftelsen Tryggare Sverige. I rapporten beskrivs ett stort antal åtgärder som fastighetsägare kan vidta själva eller tillsammans med andra aktörer för att hantera trygghetsproblematiken i utsatta områden.

Åtgärderna bygger på både svenska och internationella erfarenheter och inkluderar exempel på insatser och arbetsätt vars metoder har visat sig ha en effekt på den typ av trygghetsproblem som fastighetsägare ofta ställs inför.Handledningen innehåller även åtgärder som fastighetsägare själva lyfter fram som effektiva, men som saknar tydligt stöd i forskningen eller som ännu inte är utvärderade.

De åsikter och förslag till åtgärder som framförs är rapportförfattarens egna. Rapporten ska inte betraktas som juridisk rådgivning. För det fall trygghetskapandeåtgärder vidtas måste fastighetsägaren och eventuella andra aktörer alltid säkerställa att åtgärderna följer aktuell lagstiftning och även i övrigt kan anses proportionerliga givet omständigheterna i det enskilda fallet.

Christina Heikel
Näringspolitisk ansvarig
Fastighetsägarna GFR

Dennis Hultman
Kursansvarig
Fastighetsakademin

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	6
1.1 Utsatta, risk och särskilt utsatta områden	6
2. Syfte	7
3. Fastighetsägarnas roll och förmåga i utsatta områden	8
3.1 Utmaning i att se och åtgärda brottsligheten	8
3.2 Utmaning i att implementera åtgärder	9
3.3 Utmaning i en bristande lagstiftning.....	9
3.4 Utmaning i lokal samverkan	9
4. Generella utgångspunkter för ett effektivt brottsförebyggande arbete	10
4.1 Betydelsen av en aktuell lokal lägesbild och orsaksanalys.....	10
4.2 Betydelsen av den fysiska miljöns utformning.....	11
4.3 Betydelsen av en god förvaltning	11
4.4 Betydelsen av en lokalt närvarande polis	12
4.5 Betydelsen av en strukturerad samverkan	12
4.6 Betydelsen av att bygga social resistens.....	13
5. Åtgärder för att hantera trygghetsproblematiken i utsatta områden.....	15
5.1 Gängkriminalitet	16
<i>Bakgrundskontroller av hyresgäster.....</i>	<i>16</i>
<i>Vräkning av kriminella hyresgäster.....</i>	<i>16</i>
<i>Platssamverkan.....</i>	<i>17</i>
<i>Tipstelefon.....</i>	<i>18</i>
5.2 Klaner/familj/släktbaserade nätverk	19
<i>Förbjuda "riskverksamheter" i bostadsområdet.....</i>	<i>19</i>
<i>Bakgrundskontroller på hyresgäster.....</i>	<i>19</i>
<i>Informationsutbyte och nära samarbete med polisen.....</i>	<i>20</i>
<i>Motverka uthyrning till oseriösa hyresgäster</i>	<i>20</i>
<i>Involvera fastighetsägare i arbetet med regionala underrättelsescentra.....</i>	<i>21</i>
5.3 Narkotikahandel	22
<i>Kamerabevakning</i>	<i>22</i>
<i>Tillföra aktiviteter i det offentliga rummet.....</i>	<i>22</i>
<i>Informationskampanj om satsningar mot narkotikahandel</i>	<i>23</i>
<i>Begränsa parkeringsmöjligheter och minska trafikflöden.....</i>	<i>23</i>
<i>Motverka cuckooing</i>	<i>24</i>
5.4 Häng i gemensamma utrymmen	26
<i>Trygga Trappan</i>	<i>26</i>
<i>Smarta aktiva sensorer</i>	<i>26</i>
<i>Högfrekvenslarm.....</i>	<i>27</i>
<i>Klassisk musik.....</i>	<i>28</i>
<i>Sektionering av gemensamma utrymmen.....</i>	<i>28</i>
<i>Elektroniskt passersystem</i>	<i>29</i>
5.5 Inbrott/olaga intrång	30
<i>Kamerabevakning</i>	<i>30</i>
<i>Belysning.....</i>	<i>30</i>
<i>Grannsamverkan.....</i>	<i>31</i>
<i>Förstärkt skalskydd.....</i>	<i>32</i>
5.6 Häng i det offentliga rummet	33
<i>Områdes- eller trygghetsvärdar</i>	<i>33</i>

	<i>Placemaking</i>	34
	<i>Kamerabevakning</i>	34
5.7	Brister i kommunikation	36
	<i>Flerspråkig personal</i>	36
	<i>Piktogram</i>	36
	<i>Boendedialoger</i>	37
5.8	Skadegörelse	38
	<i>Arbeta enligt teorin om Broken Windows</i>	38
	<i>Sociala insatser</i>	38
	<i>Resistent material</i>	39
5.9	Nedskräpning	40
	<i>Nudging</i>	40
	<i>Fastighetskötare med fokus på de sociala aspekterna av arbetet</i>	40
	<i>Anställa arbetslösa i området för den yttre skötseln</i>	41
	<i>Arbeta enligt teorin om Broken Windows</i>	41
5.10	Olovlig andrahandsuthyrning	43
	<i>Systematiskt arbete mot oriktiga hyresförhållanden</i>	43
	<i>Krav på folkbokföring vid parkeringsavtal</i>	43
	<i>Visselblåsarsystem</i>	44
	<i>Fastighetsrondering</i>	44
	<i>Kontroll på internetsajter</i>	45
	<i>ID-kontroller</i>	45
6.	Referenser	46

1. Inledning

Under de senaste åren har det svenska samhället genomgått stora förändringar som medfört utmaningar i form bland annat av en grövre och mer organiserad brottslighet, omfattande gängkriminalitet och våldsbejakande extremism. Enligt polisens senaste bedömning finns det i Sverige 61 utsatta områden¹ som tillsammans består av uppskattningsvis mellan 10 000 och 15 000 grovt kriminella individer². I dess spår följer en påtaglig brottslighet och otrygghet, något som framgår av både den officiella kriminalstatistiken och en rad nationella och regionala offer- och trygghetsundersökningar.^{3 4} Till det kommer en allvarlig situation i många kommuner och bostadsområden med en ökad anonymitet, bristande social kontroll och skadegörelse samt andra typer av livskvalitetsbrott som påverkar människors trygghet i vardagen.

Sammantaget har säkerhet och trygghet kommit att bli några av de viktigaste samhällsfrågorna. Det handlar om allt från var människor väljer att bosätta sig, var företag beslutar att etablera sin verksamhet och hur olika investeringsbeslut fattas till hur personer lever sina liv och rör sig i bostadsområden.

En konsekvens av brottslighetens utveckling är att många människor i dag är otrygga. Det gäller inte minst de som faktiskt har utsatts för brott samt de som bor, vistas eller verkar i områden med öppen drogförsäljning, kriminella gäng och påtaglig brottslighet.

En annan konsekvens är att fastighetsägare, kommuner, kommundelar och bostadsområden med en hög problemnivå riskerar att få dåligt rykte, vilket i sin tur kan leda till en stor omsättning av boende och affärsidkare med minskade fastighetsvärden till följd. Det kan med andra ord uppstå en negativ spiral som ytterligare riskerar att försämra situationen med brott och otrygghet.

Behovet av socialt hållbara bostadsområden är stort och att hantera brottsligheten är grundläggande för att förväntningar på säkerhet och trygghet ska kunna uppfyllas. Ett säkert och tryggt bostadsområde skapar förutsättningar för en lokal mötesplats där olika användargrupper både vill och kan vistas, vilket ökar den sociala kontrollen och påverkar livskvalitén positivt för såväl boende som för näringsidkare och besökare.

1.1 Utsatta, risk- och särskilt utsatta områden

Sedan 2015 gör polisen varje år en klassificering av områden utifrån socioekonomisk status och kriminalitet. Klassificeringen omfattar tre kategorier; utsatta områden, riskområden och särskilt utsatta områden.

Utsatt område

Med begreppet utsatt område avses områden med:

- låg socioekonomisk status

¹ Polismyndigheten (2021).

² Rostami m.fl. (2018).

³ Polismyndigheten (2020).

⁴ Brottsförebyggande rådet (2020:8).

- kriminellas inverkan på lokalsamhället genom
 - direkta påtryckningar såsom hot och utpressning,
 - offentligt våld som riskerar att skada tredje man,
 - öppen narkotikahandel och
 - utåtagerande missnöje mot samhället.

Riskområde

Ett riskområde är ett område som uppfyller kriterierna för utsatta områden och som dessutom ligger i riskzonen för att bli särskilt utsatt.

Särskilt utsatt område

Begreppet särskilt utsatt område används för att beskriva ett område

- där polisen har svårt eller nästan omöjligt att fullfölja sina uppdrag
- där det finns parallella samhällsstrukturer
- där invånarna är obenägna att delta i rättsprocessen
- där övergrepp i rättsak är vanliga, såsom systematiska hot mot vittnen och målsäganden
- med våldsbejakande religiös extremism där personer reser för att delta i strid i konfliktområden och fundamentalister begränsar människors friheter såsom religionsfrihet.
- med etnisk segregation
- med hög koncentration av kriminella

År 2021 fanns det enligt polisens definition sammanlagt 61 utsatta områden med drygt en halv miljon boende, vilket motsvarar över fem procent av den svenska befolkningen.

2. Syfte

Syftet med denna handledning är att beskriva hur fastighetsägare kan förebygga och förhindra brott och otrygghet i utsatta områden. Handledningen är inriktad mot de tio vanligaste trygghetsproblem som fastighetsägare ställs inför i utsatta områden, och som identifierats i nyckelpersonsintervjuer med representanter för fastighetsägare i Sverige under våren 2021. Det handlar, i rangordning, om:

1. Narkotikahandel
2. Gängkriminalitet
3. Häng i gemensamma utrymmen
4. Inbrott/olaga intrång
5. Häng i det offentliga rummet
6. Brister i kommunikation
7. Skadegörelse
8. Klaner/familjer/släktbaserade nätverk
9. Nedskräpning
10. Olovlig andrahandsuthyrning

Handledningen innehåller konkreta åtgärder mot de trygghetsproblem som fastighetsägare i utsatta områden har att hantera. Åtgärderna bygger på både svenska och internationella erfarenheter och inkluderar exempel på insatser och arbetssätt som har effekt på den typ av trygghetsproblem som fastighetsägarna ställs inför.

3. Fastighetsägarnas roll och förmåga i arbetet i utsatta områden

Fastighetsägare är en av de aktörer som lever närmast de problem som förekommer i utsatta områden och har således en viktig roll i det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet. Redan i dag genomför fastighetsägare en rad åtgärder för att förebygga och hantera trygghetsproblematiken. Det handlar om allt från enkla och relativt billiga förvaltningsåtgärder till komplexa och dyra ombyggnationer, och allt däremellan.

Samtidigt står det klart att det saknas ändamålsenliga system och processer för att utvärdera genomförda insatser och följa upp det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet. Detta innebär att fastighetsägare inte alltid vet vad som egentligen fungerat, och vad som inte fungerat. För mer hållbara resultat behöver därför det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet i större utsträckning bygga på evidens i form av aktuell forskning och beprövade erfarenheter.

Inom ramen för den kartläggning som ligger till grund för denna handledning har fyra utmaningar utkristalliserats som särskilt viktiga i fastighetsägarnas arbete för att minska brottsligheten och öka tryggheten.

3.1 Utmaning i att se och åtgärda brottsligheten

Redan i slutet av 1990-talet kunde forskare se hur gängbildningar skapades med bostadsområdet som gemensam identitetsbas.⁵ År 2004 kom den första större rapporten från dåvarande Polismyndigheten i Västra Götaland som genom nätverksanalys kunde knyta majoriteten av misstänkta gärningspersoner under 18 år till vissa bestämda bostadsområden i Göteborg.⁶ Några år senare publicerades den första rapporten om släktbaserad kriminalitet och de parallella systemen.⁷

Efter dessa inledande analyser har det kommit ett stort antal rapporter som pekar på en snabb negativ utveckling när det gäller de territoriella kriminella nätverken och dess negativa påverkan på boendemiljön och samhällsutvecklingen. Detta till trots har det på många håll funnits en omfattande oförmåga att ta till sig problematiken och se djupet och omfattningen av brottsligheten.

Det är av största vikt att vi som samhälle klarar av att ta till oss nya problembilder och aktivt arbeta mot eventuell faktaresistens för att kunna lösa problem som uppstår. Särskilt beträffande organiserad kriminalitet då internationell erfarenhet visar att kriminaliseringen av själva gruppen är ett viktigt verktyg i bekämpandet av kriminella system.

⁵ Sernhede (2007).

⁶ Polismyndigheten Västra Götaland (2004).

⁷ Polismyndigheten Västra Götaland (2008).

En faktor som försvårar möjligheten att se problematiken är den tystnad som de territoriella kriminella nätverken lägger på "sina" bostadsområden. Rädslan för repressalier från de kriminella gängen gör att det kan vara svårt att få boende och näringsidkare att själva berätta om vad som händer i deras område. Denna mellanmänniska tillitsbrist gör att lägesbilder kan se väldigt olika ut och det gör att analyser av områdena oftast bara snuddar vid ytan av problematiken. Detta är något som försvårar argumentationen varför åtgärder behövs, men framför allt får konsekvenser när det gäller val av insatser.

3.2 Utmaning i att implementera åtgärder

Behovet av mer kunskap om och implementering av evidensbaserade åtgärder är påtagliga. Många fastighetsägare beskriver att de genomförda åtgärderna inte alltid ger önskat resultat. I vissa fall kan de till och med resultera i motsatt effekt eller bara flytta på problemen till en annan plats.

Ett sådant exempel är vid insatser som kamerabevakning mot öppen droghandel i det offentliga rummet, där problemen många gånger upplevs flytta till gemensamma utrymmen i fastigheterna eller till angränsande områden och fastighetsägare.

En annan utmaning som lyfts fram är de problem som fastighetsägare stöter på vid implementering av fysiska åtgärder för att öka säkerheten. Många fastighetsägare genomför åtgärder för att modernisera och effektivisera skalskydd på fastigheter, som exempelvis passersystem med nyckelbrickor. Åtgärderna har dock inte alltid fått önskvärd effekt då vissa av de som ställer till problem i fastigheterna själva är boende där och således har tillgång till nyckelbrickorna och kan även släppa in obehöriga.

Fastighetsägarna upplever också att de har svårt att få till en bra mix av människor som visats ute i bostadsområdena. Satsningar på utemiljön, exempelvis med nya lekplatser eller grillplatser, i syfte att få till en bättre mix av människor och öka den sociala kontrollen, blir i stället ofta övertagna av ungdomsgängen och används inte på det sätt de är avsedda för.

3.3 Utmaning i en bristande lagstiftning

En annan viktig aspekt som försvårar fastighetsägarnas brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete i utsatta områden är en bristande lagstiftning som gör det svårt att vidta åtgärder som avhysning eller vräkning av en hyresgäst. Även om personen i fråga är kriminell eller på annat sätt skapar otrygghet i området är det svårt att vräka en hyresgäst så länge hyran betalas i tid. Detta kan ställas i kontrast mot lagstiftningen i andra länder, exempelvis Danmark, där hyresvärderna har rätt att säga upp ett hyreskontrakt om den boende skapar otrygghet i området inom en radie av en kilometer från sin bostad.⁸

3.4 Utmaning i lokal samverkan

En grundförutsättning för att lyckas i det lokala brottsförebyggande- och trygghetsskapande arbetet är att etablera en god samverkan med andra lokala

⁸ Jarnvall (2021).

aktörer. Många fastighetsägare uppger emellertid att den samverkan som sker inte är tillräckligt systematisk och strukturerad.

Samverkan i sig förebygger inga brott - samverkan tillför mervärde först när var och en av aktörerna på ett professionellt sätt fullgör sin del av det samlade arbete som kan behövas. Detta bygger i sin tur på att frågor som rör roller, mandat och befogenheter är tydliga. Först då kan en förbättrad samverkan, tillsammans med bra samordning och bra samarbete, skapa förutsättningar för att effektivisera olika aktörers samlade brottsförebyggande åtgärder.

4. Generella utgångspunkter för ett effektivt brottsförebyggande arbete

I arbetet med att minska brottsligheten och öka tryggheten finns några generella utgångspunkter för ett framgångsrikt arbete. Det handlar om betydelsen av att ta fram en aktuell lokal lägesbild och göra en orsaksanalys samt om att beakta den fysiska miljöns betydelse för uppkomsten av brott och otrygghet. Vidare handlar det om vikten av att upprätthålla en god förvaltning samt om att det finns en strukturerad samverkan mellan olika aktörer med en hög närvaro i området och med en lokalt närvarande polis. En annan viktig utgångspunkt är arbetet med att bygga social resistens.

4.1 Betydelsen av en aktuell lokal lägesbild och orsaksanalys

Tillsammans med Polisen och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har Brottsförebyggande rådet (Brå) utarbetat en modell för samverkan i lokalt brottsförebyggande arbete för att stödja och uppmuntra samverkan mellan polis och kommun.⁹

I modellen beskrivs olika delar som krävs för att få till stånd ett effektivt brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete. I arbetet ingår att kartlägga och analysera problem, planera och implementera åtgärder samt utvärdera hur åtgärderna påverkat grundproblemen.

En grund i ett strukturerat arbete handlar om att berörda aktörer, polis, kommun, fastighetsägare m.fl., var för sig samlar information som beskriver de aktuella förhållandena i en kommundel, ett bostadsområde eller ett kvarter. De förhållanden som undersöks handlar om att identifiera brottsproblem samt utsatta områden eller grupper för att visa vilka problem som är vanligast, hur stor risken är för utsatthet eller hur utvecklingen sett ut över tid. När alla aktörer tagit fram sina egna lägesbilder läggs dessa samman till en aktuell sammansatt lägesbild för området, som underlag för åtgärder och prioriteringar.

En viktig del innan åtgärder sätts in är att det görs en orsaksanalys där tänkbara faktorer som kan förklara att brott sker vid en viss tid och en viss plats utforskas.

⁹ Brå (2020).

För att minska eller ta bort problem utformas sedan ett riktat förebyggande arbete som påverkar just dessa orsaker.

Vid sidan av lägesbilden och orsaksanalysen är det viktigt att de åtgärder som genomförs följs upp och utvärderas. På så sätt kan det förebyggande och trygghetsskapande arbetet utvecklas och få större genomslag i praktiken.

4.2 Betydelsen av den fysiska miljöns utformning

Utformningen av en plats har en stor inverkan på brott och otrygghet. Detta innebär att det finns förutsättningar att utforma fysiska miljöer för att förebygga brott och öka tryggheten i samhället. Fastighetsägare kan och bör därmed arbeta med brottsförebyggande och trygghetsskapande åtgärder i den fysiska miljön redan i planeringsprocessen men även i befintlig bebyggelse.

Ett sätt att säkerställa att beställare och utförare gör medvetna val kopplat till säkerhet och trygghet redan i planeringsskedet är att utgå från kunskapen om situationell brottsprevention. Stiftelsen Tryggare Sverige har tillsammans med flera fastighetsägare, en rad branschorganisationer, företag och kommuner tagit fram en handledning för planering av säkra och trygga livsmiljöer vid namn BoTryggt2030 som är en de facto standard inom området i Sverige.¹⁰

En inriktning inom det situationella brottsförebyggande arbetet är Crime Prevention Through Environmental Design (CPTED).¹¹ Den utgår från att en specifik plats eller situation kan påverka en person att begå brott och handlar bland annat om olika arkitekturstilar och utformningen av bostadsområden, men också om andra aspekter som till exempel skötsel av buskage och kring anpassad belysning.

4.3 Betydelsen av en god förvaltning

Enligt teorin om Broken Windows¹² är otrygghet i samhället ofta kopplat till kriminalitet. Det klassiska exemplet är det trasiga fönster som inte snabbt åtgärdas, vilket sänder signaler till omgivningen om att ingen bryr sig om området, att det etablerade samhället abdikerat.

I ett område där invånarna upplever att ingen bryr sig minskar den sociala kontrollen och otryggheten ökar. Detta gäller alla områden, oavsett socioekonomisk status. Konsekvensen av detta blir i sin tur att invånarna alltmer undviker varandra och drar sig för att vistas i det offentliga rummet.

När den sociala kontrollen minskar riskerar fler fönster att krossas i området. Något som i förlängningen riskerar att leda till områden som präglas av skadegörelse och signalen om ett samhälle som inte bryr sig, vilket ökar risken för parallella samhällsstrukturer och att även grövre kriminalitet kan få fäste.

Därför bör en fastighetsägare alltid förvalta sitt fastighetsbestånd med teorin om Broken Windows i beaktning. Det handlar om snabb och systematisk reparation,

¹⁰ BoTryggt2030 – Handboken för planering av säkra och trygga livsmiljöer (2020).

¹¹ The International CPTED Association (2021).

¹² Wilson & Kelling (1982).

sanering och städning av skadegörelse, klotter och nedskräpning, något som i längden kommer öka förutsättningar för en social kontroll och ansvarstagande i området.

4.4 Betydelsen av en lokalt närvarande polis

Community policing är ett engelskt begrepp för en polis som är närvarande i lokalsamhället med fokus på att förebygga brott, snarare än att endast reagera på brott som skett. Syftet är förutom att förebygga och upptäcka brott, också att öka förtroendet för polisen och tryggheten bland invånarna.¹³ Detta uppnås genom att poliserna är närvarande i den lokala kontexten och har en god kännedom om invånarna och området, vilket också gör att invånarna lär känna och känner igen de lokala poliserna. Arbetet innebär att polisen jobbar uppsökande och för dialoger med de som bor, vistas och verkar i området för att skapa relationer och därmed förtroende och tillit.

En genomgång av 178 studier¹⁴ visar att en lokalt närvarande polis är en viktig framgångsfaktor i det brottsförebyggande- och trygghetskapande arbetet i bostadsområden. Ett av de element som studierna markerar som effektivt för ett lyckat arbete är en kombination av fotpatrullerande poliser, engagemang från invånarna och att problemlösningen sker på en lokal nivå.

För fastighetsägare i utsatta områden handlar det om att skapa förutsättningar för en lokalt närvarande polis samt uppmuntra till och möjliggöra positiva möten mellan boende och lokal polis. Fastighetsägare kan exempelvis upplåta lokaler för möten där de lokala poliserna och boende kan träffas för att identifiera och diskutera problem, utmaningar och lösningar. Fastighetsägaren kan tillsammans med polisen även identifiera och hjälpa till med att bryta de barriärer som de boende ofta har inför att samarbeta med polisen. Ofta kan anledningen till att de boende inte vill ställa upp på diskussioner med polisen vara språkhinder eller en långvarig misstro. I det arbetet kan fastighetsägaren bistå med att få ut information på flera olika språk och fungera som en länk mellan invånarna och polisen.¹⁵ Vidare kan fastighetsägaren vara med vid vissa aktiviteter som polisen eller andra aktörer genomför, som till exempel vid trygghetsvandringar. Internationella erfarenheter visar även att i de områden där invånarna är nöjda med polisens arbete och har goda relationer med polisen, så tar invånarna större ansvar för att upprätthålla ordningen, vilket ökar den informella sociala kontrollen.¹⁶

4.5 Betydelsen av en strukturerad samverkan

En systematisk och strukturerad samverkan mellan olika aktörer i ett avgränsat område är en förutsättning för att det brottsförebyggande- och trygghetskapande arbetet ska ge en god och långvarig effekt. I många fall saknas emellertid en sådan systematik och struktur i samverkan, dels mellan fastighetsägare, dels mellan fastighetsägare, kommun, polis, närings- och föreningsliv. Denna brist blir tydlig i de utmaningar som fastighetsägarna ställs inför i utsatta områden,

¹³ Sallander (u.å.)

¹⁴ Colover & Quinton (2018).

¹⁵ Colover & Quinton (2018).

¹⁶ Silver & Miller (2004).

exempelvis när en åtgärd mot en viss typ av problematik endast resulterar i en lokal, begränsad effekt.

Ett effektivt och beprövat sätt att arbeta systematiskt, strukturerat och målinriktat för att skapa säkra, trygga och attraktiva offentliga miljöer där människor bor och verkar är platssamverkan. Det innebär att ett flertal aktörer går samman för att hantera situationen och utmaningarna i ett avgränsat geografiskt område, och tillsammans jobbar med exempelvis med förvaltning samt brottsförebyggande- och trygghetsskapande åtgärder.

Från länder där platssamverkan har bedrivits en längre tid finns studier och utvärderingar som visar på minskad brottslighet, ökade fastighetsvärden, ökade ekonomiska resurser till säkerhet och med fler människor som besöker de offentliga platserna. I Sverige visar utvärderingar från Stiftelsen Tryggare Sveriges arbete med platssamverkan i bland annat Hagalund på både fler och en ökad mix av människor i det offentliga rummet, utökade resurser till platsutveckling och ett bättre samarbete mellan olika aktörer. En studie från Malmö universitet visar på minskad utsatthet för brott och ökad trygghet i BID Sofielund i Malmö.¹⁷

Stiftelsen Tryggare Sverige har tillsammans med Svenska Stadskärnor samt länsstyrelserna i Dalarna och Västmanland, och med stöd av Vinova, tagit fram en modell i fyra steg för att starta och driva platssamverkan.¹⁸

4.6 Betydelsen av att bygga social resistens

De territoriella kriminella nätverkens våldskapital och kriminella aktivitet i det offentliga rummet i bostadsområdena, bidrar till att skapa en miljö där det är svårt att förutsäga vad som kommer att hända i utemiljön. Det bidrar till att skapa rädsla och bygger misstänksamhet mellan boende i områdena.¹⁹ Det gör att den naturliga positiva sociala kontrollen och gemenskapen slås sönder och behöver byggas upp med olika former av insatser.

De kriminella nätverkens ständiga närvaro på barnens lekplatser, fotbollsplaner och i andra miljöer där barn och ungdomar vistas gör att en utökad positiv vuxenkontroll och närvaro av positiva och trygga vuxna är en nödvändig förutsättning för att stoppa rekryteringen till nätverken.

I områden där det finns en stark gemenskap, finns det bättre förutsättningar att bygga en social resistens som innebär att den sociala gemenskapen skapar en trygghet och stabilitet som är en av många förutsättningar att stå emot de kriminella normerna och påtryckningarna.

Exempel på denna typ av positivt samhällsbyggande finns både på lokal, nationell och internationell nivå. De tydligaste exemplen hittar vi i Syditalien och på Sicilien där antimaffia-rörelsen och vissa kommuner arbetar aktivt med att stärka de mellanmännsliga relationerna. Genom att större grupper driver

¹⁷ Nationellt Kunskapscentrum för Platssamverkan (2021).

¹⁸ Svenska Stadskärnor (2021).

frågorna om motstånd mot den organiserade kriminaliteten minskar riskerna för enskild utsatthet. Detta har visat sig vara en av få framkomliga vägar när det gäller att skapa förutsättningar för att stoppa de kriminella strukturernas expansion och lokala kontroll.

Därför är det viktigt att arbeta med grannskapet och känslan av gemensamma skyddsvärda intressen och värden, även i områden där det idag inte finns någon närvaro av kriminella element. Detta för att i tid kunna sätta stopp för eventuell kriminell etablering även i dessa områden.

Frågan om de kriminella gängen omfattar många olika faktorer på flera nivåer. Många av faktorerna handlar om socioekonomiska förutsättningar och förutsättningar på individnivå. Det handlar om frågor om utbildning, de offentliga systemens förmåga och tillgänglighet, befolkningens sammansättning, psykisk ohälsa, normer och värderingar, manlighetsideal, frågor kopplade till barn och ungdomars identitetsuppbyggnad och framtidstro, fysisk mobilitet, ekonomisk och politisk marginalisering, familjeförhållande, invånarnas förmåga att orientera sig och förstå samhället m.m.

5. Åtgärder för att hantera trygghetsproblematiken i utsatta områden

I det följande avsnittet beskrivs ett stort antal åtgärder som fastighetsägare kan vidta själva eller tillsammans med andra aktörer för att hantera trygghetsproblematiken i utsatta områden. Åtgärderna bygger på både svenska och internationella erfarenheter och inkluderar exempel på insatser och arbetssätt vars metoder har visat sig ha en effekt på den typ av trygghetsproblem som fastighetsägare ställs inför. Handledningen innehåller även åtgärder som fastighetsägare själva lyfter fram som effektiva, men som saknar tydligt stöd i forskningen eller som ännu inte är utvärderade.

För att ge en indikation om åtgärdens effekt anges för varje åtgärd vilken styrka den har; låg, medel eller hög. För att en åtgärd ska bedömas ha hög styrka krävs att den är utvärderad och påvisar en stark positiv effekt. En åtgärd med medelstyrka är utvärderad och visar en god, men svagare effekt. Åtgärder som bedöms ha låg styrka är sådana som saknar tydligt stöd i forskningen eller som ännu inte är utvärderade.

Förutom att ange styrkan på åtgärderna beskrivs även på vilken preventionsnivå åtgärderna befinner sig; primär, sekundär eller tertiär.²⁰ Primär brottsprevention innebär generella åtgärder som riktar sig mot hela befolkningen genom att påverka individer och platser med målsättningen att minska möjliga kriminogena situationer. Sekundär brottsprevention är anpassade åtgärder som riktar sig mot en särskild riskgrupp, individ eller plats som bedöms ha en hög sannolikhet för kriminell och otrygghetsskapande aktivitet. Tertiär brottsprevention är åtgärder som riktar sig mot redan synliga problem och mot individer eller platser som redan har orsakat problem. Observera att en åtgärd delas in i vilken preventionsnivå den i första hand tillhör, även om vissa åtgärder kan ligga på gränsen mellan två olika preventionsnivåer.

Många av de åtgärder som presenteras i denna handledning har störst effekt i samband med andra brottsförebyggande insatser. Det innebär att de ”primära åtgärderna” ofta behöver vara tillgodosedda innan övriga åtgärder blir aktuella. Ett konkret exempel på detta är att innan åtgärder i form av nattvandring, grannsamverkan och kameror sätts in i ett område ska det säkerställas att det är helt och rent, ordning på uthyrning, säkra lås och dörrar etc. Risken är annars att övriga åtgärder endast har en begränsad eller ingen effekt.

I sammanhanget ska också noteras att vilka åtgärder som sätts in är beroende av problembilden i det aktuella bostadsområdet. Det innebär att det som regel krävs helt andra åtgärder i ett särskilt utsatt område jämfört med andra typer av områden.

²⁰ Ibland benämns dessa tre preventionsnivåer istället i termer av universell (primär), selektiv (sekundär) och indikerad (tertiär) nivå (Ferrer-Wreder m.fl., 2012). Den universella syftar till att påverka såväl låg- som högriskgrupper. På selektiv nivå identifieras riskgrupper och då riktas preventionen mot gruppen. Slutligen finns indikerad prevention som riktar sig mot individen och problembeteendet.

5.1 Gängkriminalitet

Kännetecknande för många av de 61 områden som polisen kategoriserar som utsatta områden, riskområden eller särskilt utsatta områden är låg socioekonomisk status och öppen narkotikahandel, där kriminella har stor inverkan på lokalsamhället genom påtryckningar som hot och utpressning och utåtagerande missnöje mot samhället. I vissa områden har polisen svårt eller nästan omöjligt att fullfölja sina uppdrag på grund av en hög koncentration av kriminella och parallella samhällsstrukturer. Platser där gängkriminaliteten upplevs ha stor påverkan i vardagen, är framför allt ytor i det offentliga rummet som torg, centrumområden och ”rummen mellan husen”. Otryggheten späds på ytterligare av att det i vissa av områdena pågår konflikter, ibland med dödlig utgång, mellan de olika kriminella grupperingarna som finns i dessa områden.

Åtgärd: Bakgrundskontroller av hyresgäster

Fokus: Syftet med åtgärden är att upptäcka potentiella gängmedlemmar innan ett hyreskontrakt för bostad eller lokal skrivs på.

Hur fungerar det: Fastighetsägaren gör en grundlig bakgrundskontroll av en potentiell hyresgäst för att se om personen har skulder eller tidigare varit dömd för brott och varit eller är inblandad i gängkriminalitet. Åtgärden fungerar förebyggande genom att upptäcka den potentiella hyresgästens inblandning i gängkriminalitet innan hyreskontraktet skrivs på.

Effektivitet: Åtgärden möjliggör för fastighetsägaren att upptäcka en potentiell hyresgäst med känd kriminell historik innan kontraktet skrivs på och leder till färre nya kriminella i fastighetsbeståndet.²¹

Aktör: Fastighetsägare och polis.

Preventionsnivå: Primär.

Styrka på åtgärd: Låg.

Åtgärd: Vräkning av kriminella hyresgäster

Fokus: Syftet med åtgärden är att skapa trygghet genom att få bort tungt kriminellt belastade hyresgäster från bostadsområdet och fungera gränssättande vid kriminell aktivitet samt vid hot mot personal eller andra hyresgäster.

Hur fungerar det: Fastighetsägaren sätter tydliga gränser där kriminell aktivitet, störningar och hot mot andra hyresgäster eller personal leder till att hyreskontraktet sägs upp. Det är viktigt att fastighetsägaren har en nolltolerans mot störningar och kriminell aktivitet i fastighetsbeståndet, och driver ett ihärdigt arbete kring detta.

²¹ Stiftelsen Tryggare Sverige (2021).

Effektivitet: Att vråka kriminella hyresgäster kan vara en effektiv åtgärd för att öka tryggheten i ett område, inte minst eftersom många gängkriminella verkar i sitt eget bostadsområde. Den svenska hyreslagen medför svårigheter i att vråka kriminella hyresgäster, om inte lägenheten används till brottslig verksamhet eller om hyresgästen utsätter andra hyresgäster för störningar. Det är därför viktigt att hyresvärden tillämpar nolltolerans och går vidare med samt prövar varje enskilt fall. Det finns flera goda exempel på fastighetsägare som lyckats vråka familjer som kan kopplas till tung kriminell verksamhet, och som utsatt andra boenden för hot och våld,²² men även använt de gemensamma ytorna i fastighetsbeståndet för kriminell verksamhet.²³ I vissa andra länder, exempelvis Danmark finns möjligheten att vråka hyresgäster som skapat otrygghet inom en radie på en kilometer från sin bostad.²⁴

Aktör: Fastighetsägare.

Preventionsnivå: Tertiär.

Styrka på åtgärd: Medel.

Åtgärd: Platssamverkan

Fokus: Syftet med platssamverkan är att skapa säkra, trygga och attraktiva platser där människor bor och verkar. Även om åtgärden är en generell insats för att lyfta och förbättra ett område, så kan ett stort fokus ligga på att motverka gängkriminaliteten.

Hur fungerar det: Tillsammans med kommun, näringsidkare, polis m.fl. går fastighetsägare samman i en fristående, icke-vinstdrivande, organisation och tar gemensamt ansvar för ett lokalt avgränsat område. Genom att ta ansvar för renhållning, säkerhet, planteringar, evenemang, design, belysning, förtäring etc. kan säkerheten, tryggheten och attraktiviteten öka. Det är alltså inte en enskild insats som kommer minska gängkriminaliteten utan framgångsfaktorn är den systematiska samverkan som sker mellan lokala aktörer över en längre period.

Effektivitet: BID Sofielund i Malmö, har visat sig ha en positiv effekt på gängkriminaliteten i det lokalt avgränsade området med minskad gängrelaterad brottslighet. Enligt lokalpoliserna i området syns en ljusning i situationen med inte minst gängkriminalitet.²⁵

Aktör: Fastighetsägare, polis, kommun, närings- och föreningsliv.

Preventionsnivå: Primär.

Styrka på åtgärd: Medel.

²² Bergh, L & Börjesson, C

²³ Sydвик, P (2020)

²⁴ Billing, S (2021).

²⁵ BID Malmö (2019).

Åtgärd: Tipstelefon

Fokus: I många av de utsatta områdena kan det vara svårt att få reda på vad som händer och vad de boende blir utsatta för. Det finns ofta en omfattande rädsla och oro för att någon i det kriminella nätverket ska få reda på att någon berättat om vad som händer i området. Detta gör att viktig information kan utebli. Syftet med en tipstelefon är att hyresgäster anonymt ska kunna ringa in tips om händelser utan rädsla för att bli bestraffade av de kriminella. Tipsen kan sedan vara till hjälp för att göra lägesbilder och ta fram handlingsplaner. De kan även utgöra underlag för gemensamma insatser i berört område

Hur fungerar det: Fastighetsägaren bör ge de boende möjligheten att anonymt kunna tipsa om misstänkta oriktiga hyresförhållanden på ett enkelt sätt, exempelvis genom en tipstelefon. Information om hur man går till väga bör finnas synligt i trapphuset vilket också kan fungera avskräckande för de som hyr, och hyr ut, lägenheter olovligt eller på andra sätt begår brott i bostadsområdet.

Effektivitet: Genom erfarenhet från polisiär informationshantering och andra tipstelefoner går det att anta att möjligheten att lämna anonyma tips till fastighetsägare skulle öka de boendes vilja att lämna information om händelser i bostadsområdet. Det finns dock en risk att telefonen kan komma och användas som ett verktyg i motsättningar mellan olika grannar.

Preventionsnivå: Primär.

Styrka på åtgärd: Låg.

5.2 Klaner/familj/släktbaserade nätverk

Många fastighetsägarrepresentanter beskriver att det finns en problematik med familje- och släktbaserade nätverk, eller klaner, som har ett stort kriminellt inflytande i områden, med konsekvensen att boende och näringsidkare skräms till tystnad eller till och med tvingas utföra brottsliga handlingar. De släktbaserade nätverken kan fungera som andra territoriella kriminella nätverk, med den skillnaden att kärnan utgörs av en släkt.

Åtgärd: Förbjuda ”riskverksamheter” i bostadsområdet

Fokus: Internationella erfarenheter visar att familje- och släktbaserade nätverk ofta är aktiva i vissa typer av verksamheter, exempelvis vattenpipskaféer, vadslagningsbyråer och nattklubbar. Det bör därför ske tydliga begränsningar kring vilka verksamheter som tillåts i bostadsområden.

Hur fungerar det: Fastighetsägaren kan genom att förbjuda dessa typer av verksamheter i sitt fastighetsbestånd, motverka att kriminella familje- och släktnätverk och klaner får fäste i den kommersiella verksamheten i området.

Effektivitet: Internationella erfarenheter visar att polisen, med goda resultat, gör tillslag i vissa typer av verksamheter där kriminella klaner är aktiva.²⁶ Fastighetsägaren bör med denna vetskap arbeta proaktivt och förbjuda sådana verksamheter i området så att de kriminella klanerna inte får fäste i de kommersiella verksamheterna.

Aktör: Fastighetsägare.

Preventionsnivå: Sekundär.

Styrka på åtgärd: Låg/medel.

Åtgärd: Bakgrundskontroller på hyresgäster

Fokus: Syftet med bakgrundskontroller är att säkerställa att kriminella klanmedlemmar inte får fäste i bostadsområdet, antingen som boende eller som näringsidkare i fastighetsägarens kommersiella lokaler.

Hur fungerar det: Fastighetsägaren bör göra en grundlig bakgrundskontroll av potentiella hyresgäster eller vid ansökan om hyrning av lokaler för att säkerställa att personen inte har en tidigare känd kriminell historik som kan kopplas till familje- eller släktbaserade nätverk. Här kan professionell hjälp tas in för att öka chanserna att filtrera bort olämpliga personer.

Effektivitet: Fastighetsägarrepresentanter i utsatta områden i Sverige uppger att bakgrundskontroller är en nödvändig åtgärd för att upptäcka olämpliga näringsidkare och på så sätt förhindra att verksamheten präglas av kriminalitet kopplat till familje- och släktbaserade nätverk. Åtgärden är således endast

²⁶ Salzinger (2020).

effektiv när det gäller att förebygga att personer med känd kriminell historik upplåtes att bedriva verksamhet i fastighetsägarens kommersiella lokaler.²⁷

Aktör: Fastighetsägare.

Preventionsnivå: Primär.

Styrka på åtgärd: Låg.

Åtgärd: Informationsutbyte och nära samarbete med polisen

Fokus: Syftet med åtgärden är informationsutbyte och samarbete med polisen för att öka kunskapen och effektivisera insatserna mot kriminella klaner.

Hur fungerar det: Kriminella klaner är ofta verksamma i bostadsområden vilket gör att fastighetsägaren lever närmast problemen och har god kännedom om problematiken och utmaningarna. På detta sätt kan fastighetsägaren bistå med viktig information till polisen, som i sin tur kan genomföra riktade insatser mot kriminell klanverksamhet till följd av det nära samarbetet mellan aktörerna.

Effektivitet: Internationella erfarenheter visar att polisen samarbetar med flera aktörer mot de kriminella klanerna, vilket har gett goda resultat.²⁸ Fastighetsägaren spelar därför en nyckelroll i dessa insatser, med den höga kännedomen om problematiken i sitt eget område och kan förse polisen med intelligens kring verksamheter och personer.

Aktör: Fastighetsägare.

Preventionsnivå: Sekundär.

Styrka på åtgärd: Låg.

Åtgärd: Motverka uthyrning till oseriösa hyresgäster

Fokus: Syftet med åtgärden är att motverka att fastighetsägare hyr ut lokaler till oseriösa hyresgäster och minskar risken för att kriminella etablerar sig i lokalerna.

Hur fungerar det: Tillsammans har Fastighetsägarna och Allmännyttan tagit fram en vägledning och en checklista för tryggare lokaluthyrning. Checklistan innehåller nio tydliga steg²⁹ som underlättar kontroll och kontraktsskrivande vid uthyrning av kommersiella lokaler.

Effektivitet: Åtgärden säkerställer att samtliga väsentliga steg följs vid uthyrning av lokal och minskar därmed risken för oseriösa hyresgäster.

²⁷ Stiftelsen Tryggare Sverige (2021).

²⁸ Salzinger (2020).

²⁹ Fastighetsägarna (2020).

Aktör: Fastighetsägare.

Preventionsnivå: Primär.

Styrka på åtgärd: Låg.

Åtgärd: Involvera fastighetsägare i arbetet med regionala underrättelsescentra

Fokus: Erfarenheterna visar att kriminella familje- och släktbaserade nätverk ofta är involverade i många olika typer av verksamheter, exempelvis fotbollsklubbar, föreningar, olika samhällsinsatser där stöd ges, restauranger, lokala butiker, barbershopar, bilhandel, bilverkstäder m.m.

Hur fungerar det: I Sverige finns olika former av samverkansforum som arbetar med att hitta och utreda den legala verksamheten hos olika former av kriminella organisationer, exempelvis så kallade regionala underrättelsecentra (Ruc). Här skulle fastighetsägarna kunna vara en viktig samverkanspart, dels som uppgiftslämnare, dels som ägare av lokaler som dessa grupper behöver för sina verksamheter. Ett gemensamt samarbete skulle också kunna motverka att de kriminella strukturerna får fäste i den kommersiella verksamheten i området.

Effektivitet: Internationella erfarenheter visar att polisen, med goda resultat, gör tillslag i vissa typer av verksamheter där kriminella familje- och släktbaserade är aktiva.³⁰ Fastighetsägaren bör med denna vetskap arbeta proaktivt och förbjuda sådana verksamheter i området så att de kriminella nätverken inte får fäste i de kommersiella verksamheterna.

Aktör: Fastighetsägare.

Preventionsnivå: Sekundär.

Styrka på åtgärd: Låg.

³⁰ Salzinger (2020).

5.3 Narkotikahandel

I Sverige finns idag ett stort antal drogsccener med öppen narkotikahandel i både det offentliga rummet och i trapphus och andra gemensamma utrymmen i fastigheter. Detta medför en stor otrygghet för de som bor, vistas och verkar i dessa områden. Otryggheten begränsar också människor i deras vardag och i de beslut som de väljer att fatta, eller inte fatta.

Åtgärd: Kamerabevakning

Fokus: Syftet med kamerabevakningen är att öka risken för upptäckt och därmed förebygga öppen narkotikahandel.

Hur fungerar det: Kamerabevakningen har en potentiellt avskräckande effekt då den ökar risken för upptäckt och identifiering samt tillför bevismaterial som kan användas vid en eventuell rättsprocess. Den stärkta formella sociala kontrollen som kamerabevakning innebär kan således ha en positiv effekt mot narkotikahandeln i bostadsområden. Det ska noteras att kamerabevakningen kan flytta den öppna narkotikahandeln till mer stängda scener som t.ex. trapphus eller källarlokalerna. Kamerabevakning ska därför ses som ett komplement till andra åtgärder som fastighetsägare och polisen kan göra i ett område för att minska brottsligheten och öka tryggheten.

Effektivitet: Kamerabevakning har i internationella studier visat sig ha en signifikant effekt på brottslighet när den implementerats i bostadsområden och störst effekt återfinns i relation till narkotikabrott. Studierna konstaterar också att kamerabevakning har störst effekt när den genomförs tillsammans med andra brottsförebyggande- och trygghetsskapande åtgärder. Det finns även svenska studier som visar på positiva effekter av kameraövervakning mot den öppna droghandeln.³¹

I intervjuer med fastighetsägarrepresentanter i särskilt utsatta områden i Sverige framgår att den generella bilden av kamerabevakning som en åtgärd mot narkotikahandel är positiv, där intervjupersonerna menar att kamerorna har haft en effekt på narkotikahandeln och fungerat förebyggande.³²

Aktör: Fastighetsägare och polis.

Preventionsnivå: Primär/sekundär.

Styrka på åtgärd: Hög.

³¹ Kronkvist, K., Nordqvist S. & Ivert A-K. (2019).

³² Stiftelsen Tryggare Sverige (2021).

Åtgärd: Placemaking och tillförande av aktiviteter i det offentliga rummet

Fokus: Åtgärden syftar till att säkerställa en bra mix av människor i det offentliga rummet för att på så sätt motverka att platsen präglas av och tas över av enskilda individer eller grupper som ägnar sig åt öppen narkotikahandel.

Hur fungerar det: Genom att programmera det offentliga rummet och tillföra funktioner och aktiviteter skapas förutsättningar för att olika människor ska vilja och kunna vistas på platsen. En ökad närvaro av olika grupper, yngre och äldre samt kvinnor och män, stärker den informella sociala kontrollen vilket motverkar användningen av det offentliga rummet som en plats för öppen narkotikahandel.

Effektivitet: Det finns god evidens att tillförandet av funktioner och aktiviteter i det offentliga rummet i syfte att skapa en bra mix av människor har en god effekt på kriminalitet och narkotikahandel och även bidrar till en ökad trygghet. Här finns många exempel runt om i världen som visar på både affärsnytta och samhällsnytta med att arbeta med platsamverkan och placemaking för att på så sätt tillföra funktioner och aktiviteter i det offentliga rummet.³³

Aktör: Fastighetsägare, kommun, näringsliv och föreningar.

Preventionsnivå: Primär.

Styrka på åtgärd: Hög.

Åtgärd: Informationskampanj om satsningar mot narkotikabrott

Fokus: Informationskampanjen tydliggör förbudet mot narkotikahandel och påtalar riskerna för polisingripande vid försäljning och köp.

Hur fungerar det: Informationen ökar medvetenheten om riskerna för polisingripande bland både köpare och säljare, samt innebär en större ansträngning för potentiella köpare då de måste söka sig till mer riskfyllda platser och marknader.

Effektivitet: Åtgärden har använts i internationella satsningar med fokus på att motverka den öppna droghandeln i bostadsområden. Åtgärden är emellertid ofta en del av en större insats tillsammans med andra åtgärder varför det är svårt att mäta effektiviteten för denna metod. Den bör därför ses som ett komplement till andra åtgärder i ett större sammanhang.³⁴

Aktör: Fastighetsägare, kommun och polis.

Preventionsnivå: Primär.

Styrka på åtgärd: Låg.

³³ Project for Public Spaces (2021).

³⁴ ASU Center for Problem-Oriented Policing (2021).

Åtgärd: Begränsa parkeringsmöjligheter och minska trafikflöden

Fokus: Syftet med att begränsa parkeringsmöjligheter och minska trafikflöden med fordon för utomstående till fastighetsbeståndet är att försvåra för köpare som tar sig till drogmarknaden. Bakgrunden är att en stor del av droghandeln i bostadsområden sker vid vägar och parkeringar från bilar.

Hur fungerar det: Genom att begränsa framkomligheten tvingas köpare parkera sina fordon längre bort från fastighetsbeståndet, vilket innebär en ökad risk för upptäckt eftersom de har längre väg att gå och fler människor att passera. Åtgärden kan dock påverka och irritera legitima besökare i bostadsområdet samt begränsa framkomligheten för blåljuspersonal. Åtgärden kan också ge intrycket av ett instängt område med få flyktvägar vilket kan få de boende att känna sig otrygga. Det kan också leda till en minskad social kontroll i området eftersom långsamt körande bilar både är trygghetsskapande och utövar social kontroll. Innan åtgärden införs bör därför en övervägning göras utifrån områdets behov, utformning och övriga lokala förutsättningar.

Effektivitet: Det finns internationell evidens att införandet av boendeparkering, som en ensam åtgärd, eller i kombination med avstängda gator som leder in till platsen där öppen droghandel förekommer, har en positiv brottsförebyggande effekt på narkotikahandeln i bostadsområden.³⁵

Aktör: Fastighetsägare och kommun.

Preventionsnivå: Primär.

Styrka på åtgärd: Medel.

Åtgärd: Motverka ”cuckooing”

Fokus: ”Cuckooing” är en engelsk benämning på ett brott där gängkriminella och /eller narkotikahandlare tar över utsatta personers bostäder för att kunna använda det som en bas för narkotikahandel. Att vara vaksam på eventuella tecken på att detta förekommer i bostadsområdet syftar till att upptäcka dessa brott. I Sverige förekommer det att kriminella tar över och använder exempelvis källarförråd eller andra lokaler som en bas för sin narkotikahandling. Att motverka ”cuckooing” kan därmed innebära att även sådana fall upptäcks.

Hur fungerar det: Genom att vara uppmärksam på följande tecken i bostadsområdet, kan ”cuckooing” upptäckas och misstänkta fall utredas vidare.

- En ökning av människor som ansluter till och lämnar en lägenhet eller lokal.
- Människor som kommer och går vid udda tider i anslutning till en lägenhet eller lokal.
- Okända personer som ringer på dörrklockan för att komma in i en fastighet.

³⁵ ASU Center for Problem-Oriented Policing (2021).

- En ökning av bilar eller cyklar utanför fastigheten.
- Tecken på droganvändning i anslutning till fastigheten eller lägenheten eller lokalen.
- Ökad nedskräpning utanför lägenheten eller lokalen.
- Andrahandsuthyrning.

Effektivitet: Att vara vaksam på eventuella tecken på att cuckooing förekommer i området kommer att öka chansen att upptäcka sådana fall.

Aktör: Fastighetsägare och polis.

Preventionsnivå: Tertiär.

Styrka på åtgärd: Låg.

5.4 Häng i gemensamma utrymmen

Ett återkommande problem som många fastighetsägare beskriver är att personer uppehåller sig i gemensamma utrymmen som trapphus, källare och garage. Hänget är inte nödvändigtvis kopplat till kriminell verksamhet men bidrar till otrygghet för personer som bor, vistas och verkar i området. I de flesta fall är det unga män som tar över platserna och är högljudda och utåtagerande med konsekvensen att andra användargrupper, exempelvis äldre och kvinnor, drar sig för att vistas på dessa platser. Detta leder lätt till en negativ spiral där den sociala kontrollen minskar, vilket skapar anonymitet och en ökad risk för brott och ordningsstörningar.

Åtgärd: Trygga Trappan

Fokus: Trygga Trappan är en arbetsmetod som utformats i syfte att motverka ”trapphäng” bland ungdomar.

Hur fungerar det: Metoden går ut på att begränsa tillträdet till fastigheternas olika utrymmen med hjälp av sektionering och lås, ofta i form av elektroniska nyckelbrickor. Vidare ska det också finnas tydliga skyltar i trapphusen med information om att det råder förbud för obehöriga att vistas i fastigheten och att olaga intrång polisanmäls. En annan del i arbetet är att polisen prioriterar en hög närvaro i området och genomför regelbundna kontroller i trapphus där datum och namn på obehöriga personer registreras. Vid upprepad överträdelse upprättar polisen en anmälan om olaga intrång.

Effektivitet: Arbetsmetoden visar på en god effekt beträffande de boendes trygghet kopplat till ungdomsgång i trapphus. I en enkätundersökning som Polismyndigheten genomförde år 2018 svarade 89,5% av de boende att hänget minskat i trappuppgångar där metoden implementerats. Undersökningen visade även att otryggheten minskat från 84% till 48% efter att arbetsmetoden börjat användas.³⁶

Aktör: Fastighetsägare, polis och hyresgäster.

Preventionsnivå: Sekundär.

Styrka på åtgärd: Medel.

Åtgärd: Smarta aktiva sensorer

Fokus: Övervakning och åtgärd med smarta uppkopplade sensorer och boende som rapporterar in avvikelser.

Hur fungerar det: Metoden går ut på att övervaka platser i realtid med hjälp av smarta uppkopplade sensorer som detekterar när händelser utöver det normala inträffar. Åtgärden görs helt utan att hantera personuppgifter. Metoden omfattar även information från boende och personal som digitalt och strukturerat

³⁶ Nežirević & Nilsson (2018).

rapporterar in när de upplever otrygghet eller ser avvikelser i fastigheten. Informationen används för att i realtid styra trygghetsfaktorer (väktare, fältassistenter, nattvandrare, osv.) och riktade insatser till de platser som behöver mest åtgärder just nu. Informationen används även för att i realtid visualisera och skapa insikter om varför, var och när det är otryggt i området samt för att mäta om det blivit tryggare i området.

Effektivitet: Metoden används på flera håll i landet och den generella bedömningen från fastighetsägarrepresentanter är att den ger en mycket god effekt. Särskilt i den meningen att häng i grupp minskar och att även skadegörelser reduceras på de platser där övervakningen sker, vilket även medför att övriga hyresgäster känner sig tryggare.

Aktör: Fastighetsägare.

Preventionsnivå: Sekundär.

Styrka på åtgärd: Låg.

Åtgärd: Högfrekvenslarm

Fokus: Högfrekvenslarm ("Mosquito buzzers") kan användas som en åtgärd i syfte att motverka ungdomshäng i gemensamma utrymmen i fastigheter, något som ofta leder till otrygghet och andra störningar.

Hur fungerar det: Högfrekvenslarmet sänder ut ett obehagligt ljud som påverkar och motverkar långvarig vistelse i ett utrymme. Ljudet är i en frekvens som normalt sett inte uppfattas av personer över 25 år vilket gör att det främst påverkar ungdomar. Det är viktigt att tänka på att högfrekvenssignalen inte bör aktiveras omedelbart när sensorn detekterar mänsklig aktivitet i utrymmet, utan att den aktiveras först efter några minuter för att säkerställa att åtgärden påverkar de som stannar kvar en längre tid och inte de hyresgäster som har legitima skäl att befinna sig på platsen.

Effektivitet: Metoden används på flera håll i landet och den generella bedömningen från fastighetsägarrepresentanter är att högfrekvenslarm ger en mycket god effekt, i den meningen att häng i grupp minskar på den plats där larmet är uppsatt, och att övriga hyresgäster därmed känner sig tryggare.³⁷ En svensk studie³⁸ visar emellertid att den här typen av åtgärder ofta genomförs i kombination med andra brottsförebyggande och trygghetskapande åtgärder, vilket gör det svårt att bedöma åtgärdens effektivitet.

Aktör: Fastighetsägare.

Preventionsnivå: Sekundär.

Styrka på åtgärd: Låg.

³⁷ Stiftelsen Tryggare Sverige (2021).

³⁸ Nilsson & Karström (2020).

Åtgärd: Klassisk musik

Fokus: Utöver högfrekvenslarm är klassisk musik en åtgärd som kan tillämpas i syfte att motverka häng i gemensamma utrymmen i fastigheter.

Hur fungerar det: Högtalare som spelar upp klassisk musik installeras på de platser som tagits över eller domineras av ungdomar eller unga män. Musiken skapar en miljö som stör ut dessa grupperingar och minskar häng och ordningsstörningar.

Effektivitet: Enligt en svensk studie används metoden på flera håll i landet och är vanligast i parkeringshus och garage där det finns problematik med ungdomshäng. Den generella bedömningen från fastighetsägarrepresentanter är att metoden ger en god effekt i den meningen att häng i grupp minskar på den plats där musiken spelas, och att övriga hyresgäster därmed känner sig tryggare. En annan positiv effekt är att äldre besökare uppskattar den klassiska musiken och tycker att det är ett trevligt inslag i rummet.³⁹ Studien visar emellertid att den här typen av åtgärd, precis som högfrekvenslarm, ofta genomförs i kombination med andra brottsförebyggande och trygghetsskapande åtgärder, vilket gör det svårt att mäta den enskilda åtgärdens effektivitet, men de som intervjuats i studien menar att åtgärden har haft önskad effekt.

Internationella erfarenheter visar att metoden har en lovande effekt. I London har införandet av klassisk musik i väntsalor och biljetthallar i tunnelbanan haft en god effekt för att komma till rätta med ungdomar som hänger och bidrar till otrygghet. Även olika typer av brott har minskat sedan införandet av klassisk musik, som emellertid infördes i samband med andra typer av brottsförebyggande åtgärder, detta gör det svårt att avgöra vilken effekt metoden har haft på brottsligheten.⁴⁰

Aktör: Fastighetsägare.

Preventionsnivå: Sekundär.

Styrka på åtgärd: Medel.

Åtgärd: Sektionering av gemensamma utrymmen

Fokus: Sektionering av gemensamma utrymmen syftar till att motverka att obehöriga tar sig in eller uppehåller sig i trapphus, källare, garage etc.

Hur fungerar det: Fastighetens gemensamma utrymmen sektioneras för att begränsa tillgången och behörigheten till källar- och förrådsutrymme etc., så att endast de som bor i det aktuella trapphuset har tillträde till dessa utrymmen. Det innebär att en hyresgäst inte ska ha tillgång till andra trapphus eller källar- och förrådsutrymmen än det som är kopplat till det egna trapphuset. Tanken bakom åtgärden är att det ska motverka att okända personer uppehåller sig i ett

³⁹ Stiftelsen Tryggare Sverige (2021).

⁴⁰ Leonardz (2005).

fastighetsbestånd. Åtgärden gör också att hyresgästerna lättare kan identifiera obehöriga i de gemensamma utrymmena och rapportera detta till fastighetsägaren.

Effektivitet: Fastighetsägarrepresentanter i utsatta områden i Sverige uppger att åtgärden har en bra effekt om den kombineras med andra brottsförebyggande- och trygghetsskapande åtgärder.⁴¹

Aktör: Fastighetsägare.

Preventionsnivå: Primär.

Styrka på åtgärd: Låg.

Åtgärd: Elektroniskt passersystem

Fokus: Att införa ett elektroniskt passersystem i fastigheten syftar till att begränsa att obehöriga uppehåller sig i fastigheterna. Systemet ger också fastighetsägarna bättre kontroll över när och vilka hyresgäster som använder de gemensamma utrymmena.

Hur fungerar det: Ett elektroniskt passersystem, eller taggsystem, används i stället för mekaniska nycklar och ställs in så att endast den hyresgäst som är kopplad till taggen har tillgång till trapphuset och de gemensamma utrymmena som är kopplade till trapphuset. Med ett elektroniskt passersystem finns också möjligheten att stänga av åtkomsten till vissa utrymmen, exempelvis förråd eller tvättstuga, efter ett visst klockslag. Det går också att ha olika behörighetsnivåer där exempelvis ungdomar endast kan komma in i porten, men inte har tillgång till övriga gemensamma utrymmen. Eftersom insatsen även kan identifiera personer som använder passagen minskar anonymitet och känslan av social kontroll ökar.

Effektivitet: Fastighetsägarrepresentanter i utsatta områden i Sverige uppger att åtgärden kan ge en bra effekt. Däremot finns risken att taggarna lånas ut av hyresgästerna till obehöriga, eller att de kopieras. Därför bör det säkerställas att taggarna är kopieringsskyddade och att åtgärden implementeras tillsammans med andra relevanta åtgärder för att ge en önskvärd effekt.⁴²

Aktör: Fastighetsägare.

Preventionsnivå: Primär.

Styrka på åtgärd: Låg.

⁴¹ Stiftelsen Tryggare Sverige (2021).

⁴² Stiftelsen Tryggare Sverige (2021).

5.5 Inbrott/olaga intrång

Inbrott, men framför allt olaga intrång, beskrivs ofta som en ”biefekt” av problematiken med häng bland unga män och sker när grupperingarna söker sig till källare, förråd, tvättstugor och andra platser de kan uppehålla sig på. I vissa fall är brotten kopplade till gängkriminaliteten och förvaring av vapen eller narkotika.

Åtgärd: Kamerabevakning

Fokus: Kamerabevakning är en teknisk åtgärd avsedd att öka den formella sociala kontrollen och används i det brottsförebyggande arbetet genom att öka risken för upptäckt av gärningspersoner och därmed fungera avskräckande.

Hur fungerar det: Kamerabevakning kan minska brottsligheten genom att fungera avskräckande för potentiella gärningspersoner eftersom de medvetandegörs om risken för upptäckt. Samtidigt kan kamerabevakning indirekt uppmana allmänheten till att vidta försiktighetsåtgärder på den plats där kameror är uppsatta. Detta kan skapa en mer vaksam allmänhet vilket i sin tur kan bidra till att avvikande beteenden synliggörs i större utsträckning. Åtgärden kan även fungera som en signal om att någon bryr sig om området och aktivt verkar för att åtgärda de problem som finns. Detta kan uppmuntra till mer engagemang bland invånarna och således öka gemenskapen och den informella sociala kontrollen. En följd av detta kan också vara att benägenheten att anmäla brott eller rapportera in ordningsstörningar ökar.

Effektivitet: Forskningen visar att kamerabevakning kan minska brottsligheten, i synnerhet brott kopplat till fastigheter. Forskningen visar också att åtgärden blir mer effektiv om den kombineras med bra/förbättrad belysning.⁴³ Det är samtidigt viktigt att potentiella gärningspersoner görs medvetna om kamerabevakningen genom exempelvis skyltning och synlighet för att åtgärden ska ha en förebyggande effekt.

Aktör: Fastighetsägare, polis.

Preventionsnivå: Primär.

Styrka på åtgärd: Hög.

Åtgärd: Belysning

Fokus: Förbättrad belysning fungerar både som en brottsförebyggande och trygghetsskapande åtgärd. När det gäller inbrott/olaga intrång bidrar bra belysning till ökad upptäcktsrisk vilket minskar möjligheter och viljan till att begå brott. Bra belysning kan dessutom öka förutsättningarna för omgivningen att identifiera gärningspersoner som begår brott samt skapa förutsättningar för att gärningspersoner syns på eventuell inspelning från kameror.

⁴³ College of policing. (2015).

Hur fungerar det: Förbättrad belysning kan reducera inbrott och olaga intrång genom att gärningspersonerna känner sig iakttagna och därmed upplever att riskerna att bli upptäckta är större, detta kan medföra att de avstår från att begå det planerade brottet. Bra belysning gör det möjligt att se vilka personer som uppehåller sig i fastigheter och i det offentliga rummet. Detta kan leda till en förbättrad naturlig övervakning (social kontroll) vilket kan fungera avskräckande för potentiella gärningspersoner. Att installera bra belysning kan även skicka en signal till de boende om att satsningar görs i bostadsområdet, vilket leder till att de boende bryr sig mer om sitt grannskap och följaktligen är mer benägna att vidta åtgärder som kan leda till att brottsligheten minskar.

Effektivitet: Studier visar att förbättrad belysning reducerar brottslighet kopplat till fastigheter, inklusive inbrott, med i genomsnitt 21%, i jämförelse med områden utan förbättrad belysning. Effekten är alltså störst om satsningar på belysning görs på platser där belysningen initialt är dålig.⁴⁴

Aktör: Fastighetsägare, kommun.

Preventionsnivå: Sekundär.

Styrka på åtgärd: Medel.

Åtgärd: Grannsamverkan

Fokus: Grannsamverkan syftar till att minska brottsligheten genom att involvera boende i aktiviteter som främjar säkerhet och trygghet och hjälper till att upptäcka brott.

Hur fungerar det: Grannsamverkan syftar till att avskräcka från inbrott eller olaga intrång genom att öka gärningspersonernas medvetenhet om den stora andelen engagerade boende som håller koll på området och rapporterar om misstänkt aktivitet. Samtidigt ökar i många fall grannsamverkan de boendes sammanhållning och därmed även effektiviteten av den informella sociala kontrollen. Grannsamverkan underlättar för upptäckt genom att öka uppmärksamheten hos grannarna och genom en mer effektiv kommunikation mellan allmänheten och polisen.

Effektivitet: Det finns forskning som visar att grannsamverkan är en metod som minskar inbrott och olaga intrång.⁴⁵

Aktör: Fastighetsägare, polis.

Preventionsnivå: Primär.

Styrka på åtgärd: Medel.

⁴⁴ College of policing. (2015).

⁴⁵ College of policing. (2015).

Åtgärd: Förstärkt skalskydd

Fokus: Syftet med förstärkt skalskydd i form av exempelvis säkerhetsdörrar, lås och fönstergaller är att försvåra för inbrott och olaga intrång genom att ge ett bra skydd mot angrepp.

Hur fungerar det: Förstärkt skalskydd innebär att en fastighets omslutningsyta i form av exempelvis väggar, dörrar och fönster förstärks med lämpligt mekaniskt inbrottskydd mot yttre försök till inbrott och olaga intrång. Det finns certifierade skalskyddsprodukter vars motståndskraft är testat mot yttre angreppsförsök. Stöldskyddsföreningens regler för mekaniskt inbrottskydd (SSF 200) innehåller krav som inbrottskyddande produkter bör uppfylla. För att ett skalskydd ska fungera både brottsförebyggande och trygghetsskapande bör skalskyddet vara väl integrerat. Galler för fönster eller utanpåliggande jalousier är ofta brottsförebyggande men skapar i vissa fall otrygghet då signalvärdet blir att platsen måste skyddas till varje pris och således att det sker många brott i området.

Effektivitet: Internationella erfarenheter visar att de fastigheter som bland annat installerat förstärkt skalskydd ser en minskning av inbrott med upp till 90% för nyproducerade fastigheter och 60% i befintliga fastigheter.⁴⁶

Aktör: Fastighetsägare.

Preventionsnivå: Primär.

Styrka på åtgärd: Hög.

⁴⁶ Grönlund, B. (2016).

5.6 Häng i det offentliga rummet

Precis som häng i gemensamma utrymmen, är häng bland framför allt unga män i det offentliga rummet oftast säsongsbundet och sker under de varmare månaderna på året, exempelvis vid grillplatser, lekplatser, eller där det i övrigt är bekvämt att sitta.

Häng är inte nödvändigtvis kopplat till kriminell verksamhet. Otryggheten som skapas på grund av häng beror snarare på den bristande mixen av människor på platserna där det förekommer. I de flesta fall är det unga män som tar över platserna och är högljudda och utåtagerande. Konsekvensen blir emellertid att andra användargrupper, exempelvis äldre och kvinnor, drar sig för att vistas på dessa platser. Detta leder lätt till en negativ spiral där den sociala kontrollen minskar, vilket skapar förutsättningar för anonymitet och en ökad risk för brott och ordningsstörningar.

Åtgärd: Områdes- eller trygghetsvärdar etc.

Fokus: Syftet med områdes- eller trygghetsvärdar är att verka trygghetsskapande i området genom öka den sociala kontrollen i form av ökad lokal närvaro och synlighet i området samt jobba uppsökande och relationsskapande med de boende.

Hur fungerar det: Genom den lokala närvaron och ökad social kontroll kan avvikande beteende som störande och otrygghetsskapande häng bland yngre män och/eller ungdomar motverkas. Vårdarna kan genom sin närvaro öka tryggheten för övriga boende vilket kan uppmuntra till större användning av det offentliga rummet och därmed en bättre mix av människor vilket ytterligare ökar den sociala kontrollen och motverkar avvikande beteende.

Effektivitet: En svensk studie visar att områdes- eller trygghetsvärdar i kombination med strukturerad samverkan kring ett område ger en positiv effekt mot otrygghetsskapande häng i det offentliga rummet. Studien visar att när dokumenterade insatstimmar ökar i ett område så minskar också antalet rapporter om otrygghetsskapande samling av personer.⁴⁷ En internationell studie visar att en form av trygghetsvärdar som använts i ett bostadsområde i Nederländerna haft en positiv effekt på störande häng i det offentliga rummet.⁴⁸

Att döma av fastighetsägarrepresentanterna är denna åtgärd effektiv mot häng och ordningsstörningar i det offentliga rummet. Nyckeln är att områdes- eller trygghetsvärdarna är aktiva och jobbar efter ordinarie arbetstider, dvs. kvällar när den sociala kontrollen i regel minskar.⁴⁹

Aktör: Fastighetsägare, bevakningsbolag.

Preventionsnivå: Primär.

Styrka på åtgärd: Hög.

⁴⁷ Fahlgren, Hellfeldt & Andershed (2018).

⁴⁸ Dutch Ministry of Justice (1992).

⁴⁹ Stiftelsen Tryggare Sverige (2021).

Åtgärd: Placemaking

Fokus: Åtgärden syftar till att få en mix av människor i användandet av det offentliga rummet genom att tillföra aktiviteter, och på så sätt motverka att platsen präglas och tas över av individer eller grupper som skapar otrygghet för övriga i ett bostadsområde.

Hur fungerar det: Genom att tillföra platser, ytor och funktioner i den offentliga miljön där en mix av användare, med unga och äldre, kvinnor och barn, boende och besökare, kan vistas och ägna sig åt olika (lagliga) aktiviteter, kan det motverka att det offentliga rummet tas över av unga män i grupp och sprider otrygghet för de andra boende i området. För att åtgärden ska nå målgruppen och ha en positiv effekt, är det viktigt att de boende är involverade i valet av aktiviteter och utformningen av platsen för att känna delaktighet och att de framför allt är villiga att delta i de olika aktiviteterna.

Effektivitet: Det finns god evidens att tillförandet av funktioner och aktiviteter i det offentliga rummet i syfte att skapa en mix av människor har en god effekt på tryggheten i ett område och bidrar till att platsen används av en mix av människor och på så sätt trycker undan de störande hängen bland unga män i grupp. Ett klassiskt exempel är Bryant Park i centrala New York, som präglades av hög kriminalitet och narkomaner som tagit över området, men som idag är en blomstrande, trygg plats som lockar många turister.⁵⁰

Aktör: Fastighetsägare, kommun.

Preventionsnivå: Primär.

Styrka på åtgärd: Hög.

Åtgärd: Kamerabevakning

Fokus: Syftet med kamerabevakning är att öka tryggheten på de platser där det förekommer otrygghetsskapande häng i grupp bland yngre män.

Hur fungerar det: Kamerabevakningen stärker den formella sociala kontrollen och kan öka tryggheten för de boende i området genom att ge de känslan av att de är under uppsikt om något skulle hända och uppmuntra till ett större och mer frekvent nyttjande av området. På samma sätt kan trygghetskamerorna ha en effekt på grupphänget och förebygga ordningsstörande beteende med vetskapen om att platsen övervakas. På sikt kan detta leda till en större trygghet vid användningen av det offentliga rummet.

Effektivitet: Flertalet fastighetsägarrepresentanter uppger att trygghetskameror kan ge en bra effekt mot otryggheten i det offentliga rummet men att det oftast inte används som ett förstahandsalternativ, utan sätt endast upp ifall andra åtgärder inte har hjälpt.⁵¹

⁵⁰ Future Place Leadership, LINK arkitektur & Stiftelsen Tryggare Sverige (2020).

⁵¹ Stiftelsen Tryggare Sverige (2021).

Aktör: Fastighetsägare.

Preventionsnivå: Primär.

Styrka på åtgärd: Låg.

5.7 Brister i kommunikation

Många fastighetsägare beskriver att det kan vara svårt att få till en god kommunikation med de boende. Språkbarriärerna i de utsatta områdena gör att fastighetsägarna har svårt att nå de boende med viktig information. Detta försvårar möjligheten att skapa goda relationer, vilket är en viktig del för att de boende ska känna sig trygga. Ofta råder det också många gånger en tystnadskultur i utsatta områdena som gör att fastighetsägare inte får information om kriminell verksamhet eller egen utsatthet från de boende. Flera avstår också från att anmäla brottslighet eller skadegörelse eftersom de känner sig utsatta och upplever en större risk för hämnd eller hot.

Åtgärd: Flerspråkig personal

Fokus: Syftet med flerspråkig personal är att nå ut med muntlig information till de boende som inte behärskar det svenska språket.

Hur fungerar det: I många av de utsatta områdena finns det boende som inte behärskar det svenska språket och därmed bildas en språkbarriär mellan fastighetsägare och boende. Att som fastighetsägare anställa flerspråkig personal gör att det blir lättare att nå ut med information till fler. Det innebär även en närmare, positiv kontakt med de boende vilket skapar både förtroende och tillit.

Effektivitet: Fastighetsägarrepresentanter i utsatta områden i Sverige uppger att en flerspråkig personal är en stor tillgång i deras arbete och underlättar spridning av information och skapar bättre relationer till de boende.⁵²

Aktör: Fastighetsägare.

Preventionsnivå: Primär.

Styrka på åtgärd: Låg.

Åtgärd: Piktogram

Fokus: Piktogram kan användas i informationsgivande syfte och riktar sig till de som inte behärskar det svenska språket eller har svårigheter med läsning och därmed inte kan ta till sig skriftlig information.

Hur fungerar det: Ett piktogram är en symbol eller ett skrivtecken som representerar ett objekt eller begrepp genom en förenklad illustration. Piktogram används för att förmedla information på ett tydligt, snabbt och direkt sätt, allt för att överbrygga eventuella språkbarriärer.

Effektivitet: Användningen av piktogram är ingen åtgärd som ensamt kommer ha en effekt på utmaningarna med kommunikation, men kan med fördel implementeras tillsammans med andra åtgärden för att stärka effekten. Flertalet

⁵² Stiftelsen Tryggare Sverige (2021).

fastighetsägare uppger att de använder sig av piktogram i exempelvis miljöhus, trapphus och källare och att det uppskattas av hyresgästerna.⁵³

Aktör: Fastighetsägare.

Preventionsnivå: Primär.

Styrka på åtgärd: Låg.

Åtgärd: Boendedialoger

Fokus: Syftet är att genom informationsdelning och positiva dialoger skapa en god relation till de boende samt öka delaktigheten i området och öka intresset och förståelsen för det arbete som bedrivs av fastighetsägaren. Detta är något som på sikt kan stärka tilliten och därmed minska tystnadskulturen och öka anmälningsbenägenheten.

Hur fungerar det: Fastighetsägarrepresentanter ska ha en lokal närvaro i bostadsområdet olika tider av dygnet och arbeta med att ha positiva dialoger med de boende. Stor vikt läggs på personalens sociala förmåga för att kunna bygga förtroende och tillit. En förutsättning för insatsen är att de boende känner igen värdarna och att värdarna känner igen de boende. Genom att tala om för de boende om vad de gör och vad syftet är, och få de delaktiga i det trygghetsskapande arbetet, kan det leda till att anmälningsbenägenheten ökar.

Effektivitet: Arbetssättet har enligt fastighetsägarrepresentanter visat sig ha en god effekt på samarbetsviljan och anmälningsbenägenheten i utsatta områden i Sverige.⁵⁴

Aktör: Fastighetsägare.

Preventionsnivå: Primär.

Styrka på åtgärd: Låg.

⁵³ Stiftelsen Tryggare Sverige (2021).

⁵⁴ Stiftelsen Tryggare Sverige (2021).

5.8 Skadegörelse

Skadegörelse beskrivs ofta som en ”biffekt” av problematiken med häng bland unga män. Skadegörelse sker i störst utsträckning inne i fastigheterna, där spår av hängen framgår i form av brytmärken på dörrar och sönderslagna fönsterrutor för att få åtkomst till utrymmen i exempelvis källare. Skadegörelse kan också förekomma på objekt i det offentliga rummet, ofta på platser där ungdomar uppehåller sig, exempelvis vid en parklek eller grillplats.

Åtgärd: Arbeta enligt teorin om Broken Windows

Fokus: Syftet med arbetssättet är förebygga brott och ordningsstörningar som skadegörelse innan det trappas upp. En plats som inte har en god förvaltning sänder signaler om att ingen bryr sig om området och riskerar att förvärra situationen.

Hur fungerar det: Att snabbt och systematiskt åtgärda och sanera skadegörelse sänder signaler om ägandeskap och ansvar. Det visar att någon aktivt förvaltar och bryr sig om platsen, vilket gör att risken för antisocialt beteende minskar. Inom ramen för detta arbetssätt kan fastighetsägaren underlätta snabb upptäckt genom att exempelvis ha tydlig information om rutiner, inklusive telefonnummer, för felanmälan av skadegörelse. Ett tekniskt hjälpmedel kan vara att utveckla en felanmälsfunktion i form av exempelvis en mobil applikation eller hemsida för en snabbare och enklare inrapportering av skadegörelse.

Effektivitet: Att arbeta systematiskt med att sköta renhållning och reparation av skadegörelse har visat sig ha goda resultat på omfattningen av problematiken. Ett klassiskt exempel är New York som i början på 1990-talet präglades av hög kriminalitet, oordning och otrygghet, men efter ett antal reformer, där bland annat detta arbetssätt infördes, lyckades de minska problematiken med bland annat skadegörelse.⁵⁵

Aktör: Fastighetsägare.

Preventionsnivå: Primär.

Styrka på åtgärd: Hög.

Åtgärd: Sociala insatser

Fokus: Syftet med insatsen är att minska skadegörelse genom att fastighetsägare har en lokalt närvarande personal som aktivt arbetar med att bygga relationer och förtroende med boende och näringsidkare i området.

Hur fungerar det: Denna typ av insats innebär att fastighetsskötare, vid sidan av sina traditionella arbetsuppgifter, också fokuserar på att vara mer synliga i den offentliga miljön och ha dialoger med boende och näringsidkare. Rollen kan

⁵⁵ Kelling & Coles (1997).

alltså mer liknas vid en områdes- eller trygghetsvärd och syftar till att skapa förtroende mellan fastighetsägare och de boende vilket kan leda till ökad trygghet och mindre benägenhet för att begå brott.

Effektivitet: En utländsk studie visar på en minskning på cirka 20% hos de boende som klagade på skadegörelse i området efter införandet av fastighetsskötare vars arbetsuppgifter präglas av synlighet i utemiljön och dialoger med de boende.⁵⁶

Aktör: Fastighetsägare.

Preventionsnivå: Primär.

Styrka på åtgärd: Medel.

Åtgärd: Resistent material

Fokus: Syftet med att ha resistent material mot klotter och skadegörelse är att öka motståndskraften mot dessa typer av angrepp genom att försvåra utförandet för gärningspersonerna samt underlätta sanering.

Hur fungerar det: Genom att använda resistent material vid de platser som är i risk att utsättas för skadegörelse, innebär det en ökad ansträngning för gärningspersonerna att exempelvis krossa ett okrossbart glas, klottra på ett material som gör det svårt för färgen att få fäste, eller bränna upp material som är flamskyddat. Det resistenta materialet kan även göra så att skadegörelsen eller klottret syns mindre och ger färre skador när det väl sker, vilket gör att det blir enklare och billigare att reparera eller sanera.

Effektivitet: Det resistenta materialet innebär en ökad ansträngning för gärningspersonerna vilket på sikt kan minska mängden skadegörelse. Fastighetsägarrepresentanter uppger att det resistenta materialet kan underlätta deras förvaltning, men att det är svårt att avgöra om det har en positiv effekt på antalet skadegörelser i området.⁵⁷

Aktör: Fastighetsägare.

Preventionsnivå: Sekundär.

Styrka på åtgärd: Låg.

⁵⁶ Dutch Ministry of Justice (1992).

⁵⁷ Stiftelsen Tryggare Sverige (2021).

5.9 Nedskräpning

Nedskräpning och problem vid sophantering i de utsatta områdena är andra problem som leder till otrygghet i bostadsområdena. Ett område som präglas av nedskräpning och oordning, signalerar bristande förvaltning och en avsaknad av någon som bryr sig om området, vilket kan skapa otrygghet, i enlighet med den klassiska kriminologiska teoribildningen "Broken Windows". Problematiken innebär också stora ökade förvaltningskostnader för fastighetsägarna, där det krävs ett större åtagande för att hålla efter och upprätthålla signalvärdet av kontroll och engagemang.

Åtgärd: Nudging

Fokus: Nudging handlar om att påverka människors beteende och på så sätt få fler att kasta skräp och sopor på angivna platser i stället för på marken.

Hur fungerar det: Genom att exempelvis utforma papperskorgar eller fimpstationer på ett visst sätt genom dekaler, klistermärken och annat informationsmaterial, kan man ändra de boendes beteende och få de att kasta skräpet eller fimporna på de angivna platserna.

Effektivitet: I ett pilotprojekt som genomförts i Sverige visade det sig att nudging minskade antalet fimpor på marken till hälften.⁵⁸ Metoden kan även användas för att minska annan nedskräpning.

Aktör: Fastighetsägare.

Preventionsnivå: Primär.

Styrka på åtgärd: Medel.

Åtgärd: Fastighetsskötare med fokus på de sociala aspekterna av arbetet

Fokus: Syftet med insatsen är att minska nedskräpning genom att fastighetsägare har en lokalt närvarande personal vars arbetsuppgifter går ut på att bland annat bilda positiva relationer med de boende.

Hur fungerar det: Denna typ av insats innebär att fastighetsskötarna har mindre fokus på sina traditionella arbetsuppgifter, och i stället fokuserar på att vara synliga i den offentliga miljön, patrullera i området och ha en dialog med de boende. Denna arbetsroll kan alltså mer liknas vid en områdes- eller trygghetsvärd och syftar till att skapa förtroende mellan fastighetsägare och de boende vilket kan leda till ökad trygghet och mindre benägenhet för att utföra ett brott eller avvikande beteende.

Effektivitet: En utländsk studie visar en minskning på cirka 8% av de boende som klagar på nedskräpning i området vid införandet av fastighetsskötare vars

⁵⁸ Håll Sverige rent (2021).

arbetsuppgifter präglas främst av synlighet i utemiljön och dialoger med de boende.⁵⁹

Aktör: Fastighetsägare.

Preventionsnivå: Primär.

Styrka på åtgärd: Medel.

Åtgärd: Anställa arbetslösa i området för den yttre skötseln

Fokus: Åtgärden syftar till att ge arbetslösa i området en anställning och förstärka resurserna i den yttre skötseln och på så sätt på sikt minska nedskräpningen. Här är det viktigt att hitta förebilder och erbjuda de som är lämpliga en vidareutbildning sig inom fastighetsbranschen.

Hur fungerar det: Genom att de boende i området arbetar med den yttre skötseln, exempelvis plock av skräp, kan det ha en positiv inverkan på nedskräpningen i området genom att de boende ser att det är någon de känner som plockar upp skräpet och därför blir mer skötsamma.

Effektivitet: Fastighetsägarrepresentanter uppger att de ser en svagt positiv effekt på nedskräpningen och att metoden är lovande då tryggheten har ökat, enligt intervjupersonerna.⁶⁰

Aktör: Fastighetsägare.

Preventionsnivå: Primär.

Styrka på åtgärd: Låg.

Åtgärd: Arbeta enligt teorin om Broken Windows

Fokus: Syftet med arbetssättet är förebygga och hantera oordning som nedskräpning innan det trappas upp. En plats som inte har en god förvaltning sänder signaler om att ingen bryr sig om området och riskerar att förvärra situationen.

Hur fungerar det: Genom att arbeta systematiskt med snabb renhållning sänds signaler om att platsen är omhändertagen och väl förvaltd. Det gör att antisocialt beteende kan förebyggas. Inom ramen för detta arbetssätt, kan fastighetsägaren underlätta genom att exempelvis ha rikligt med information om hur man felanmäler nedskräpning. Denna information kan placeras på strategiska platser, exempelvis vid papperskorgar, sopstationer, miljöhus etcetera. Ett tekniskt hjälpmedel kan vara att utveckla en felanmälsapp för inrapportering av skadegörelse och nedskräpning, för att upptäcka denna problematik snabbt.

⁵⁹ Dutch Ministry of Justice (1992).

⁶⁰ Stiftelsen Tryggare Sverige (2021).

Effektivitet: Denna systematiska arbetsmetod vad gäller renhållning av en plats har visat sig ha goda resultat på problematiken. Ett klassiskt exempel är New York, som i början på 1990-talet präglades av hög kriminalitet, oordning och otrygghet, men efter ett antal reformer, där bland annat detta arbetssätt infördes, lyckades man minska problematiken med bland annat nedskräpning.⁶¹

Aktör: Fastighetsägare.

Preventionsnivå: Primär.

Styrka på åtgärd: Hög.

⁶¹ Kelling & Coles (1997).

5.10 Olovlig andrahandsuthyrning

Olovlig andrahandsuthyrning är ett stort problem i utsatta områden, vilket lätt skapar otrygghet bland övriga hyresgäster när det rör sig okända personer i trappuppgångarna. Erfarenhetsmässigt så bor många av dem som ställer till problem i bostadsområden i andra, tredje eller fjärde hand. Ett tillkommande problem är att det inte sällan bedrivs olaglig verksamhet i lägenheter som hyrts ut olovligt. Tydliga och riktade insatser mot andrahandsuthyrning är därför en viktig åtgärd för att minska brottsligheten och öka tryggheten.

Åtgärd: Systematiskt arbete mot oriktiga hyresförhållanden

Fokus: Syftet med insatsen är att arbeta långsiktigt och systematiskt för att upptäcka oriktiga hyresförhållanden.

Hur fungerar det: En särskild och dedikerad grupp som jobbar med målsättningen att avslöja illegal andrahandsuthyrning och andra oriktiga hyresförhållanden. Fastighetsägaren bör möjliggöra tips från personal och från hyresgäster om misstankar om olovlig andrahandsuthyrning. När sådana tips kommer in bör då den dedikerade gruppen undersöka ärendet närmare och ta kontakt med hyresgästen vid misstankar.

Effektivitet: Att arbeta systematiskt och dedikerat mot olovlig andrahandsuthyrning är enligt fastighetsägarrepresentanter ett effektivt sätt att upptäcka oriktiga hyresförhållanden. På sikt kan det ihärdiga arbetet leda till att färre hyresgäster vågar hyra ut sin lägenhet utan värdens kännedom.⁶²

Aktör: Fastighetsägare och Skatteverket.

Preventionsnivå: Primär.

Styrka på åtgärd: Låg.

Åtgärd: Krav på folkbokföring vid parkeringsavtal

Fokus: Syftet med åtgärden är att försvåra och upptäckta olovliga andrahandsuthyrningar.

Hur fungerar det: För att få en parkeringsplats måste bilägaren vara folkbokförd på en adress i området och bilen måste vara skriven på en person i hushållet. Genom denna metod kan olovlig andrahandsuthyrning försvåras och upptäckas då personer som inte är folkbokförda i området inte kan eller får parkera sin bil i området.

Effektivitet: Metoden har använts av ett av Sveriges största kommunala fastighetsbolag där resultatet av trygghetsarbetet visar en ökad trygghet för hyresgästerna, en bättre grannkontakt samt fler som tycker att det är bra att bo hos nuvarande hyresvärd. Metoden är en del av det trygghetsskapande arbetet

⁶² Stiftelsen Tryggare Sverige (2021).

där fler åtgärder har genomförts, varför det är svårt att avgöra den enskilda åtgärdens effektivitet.⁶³

Aktör: Fastighetsägare och Skatteverket.

Preventionsnivå: Primär.

Styrka på åtgärd: Låg.

Åtgärd: Visselblåsarsystem

Fokus: Åtgärden syftar till att skapa ett enkelt sätt för hyresgäster att tipsa hyresvärden om oegentligheter och misstänkta oriktiga hyresförhållanden utan att känna rädsla för att bli påkomna.

Hur fungerar det: Fastighetsägaren bör ge de boende möjligheten att anonymt kunna tipsa om misstänkta oriktiga hyresförhållanden på ett enkelt sätt, exempelvis via en app eller mejl. Information om hur man går till väga bör finnas synligt i trapphuset vilket också kan fungera avskräckande för de som hyr, och hyr ut, lägenheter olovligt.

Effektivitet: Fastighetsägarrepresentanter uppger att införandet av ett visselblåsarsystem medfört att fler tips om misstänkta oriktiga hyresförhållanden kommit in till fastighetsägaren.⁶⁴

Aktör: Fastighetsägare.

Preventionsnivå: Primär.

Effekt på åtgärd: Låg.

Åtgärd: Fastighetsrondering

Fokus: Syftet med åtgärden är upptäcka och dokumentera eventuell olovlig andrahandsuthyrning.

Hur fungerar det: Personal noterar namnskyftar på dörrar och kontrollerar var hyresgästen är folkbokförd och vem som är skriven på lägenheten. Hyresgäster som är folkbokförda på en annan adress ska kontaktas och avkrävas en förklaring. Vid felaktig folkbokföring eller en uteblivande förklaring, ska fallet anmälas till Skatteverket och rättsliga åtgärder vidtas.

Effektivitet: Åtgärden ökar möjligheterna att upptäcka rättsliga missförhållanden, samt bidrar, vid regelbundet och långsiktigt arbete, till att fastighetsägaren får en bättre kunskap om vilka hyresgäster som är folkbokförda i fastighetsbeståndet.

⁶³ Svenska Bostäder (2010).

⁶⁴ Stiftelsen Tryggare Sverige (2021).

Aktör: Fastighetsägare och Skatteverket.

Preventionsnivå: Sekundär.

Styrka på åtgärd: Låg.

Åtgärd: Kontroll på internetsajter

Fokus: Syftet med åtgärden är att upptäcka och säkerställa att lägenheter i det egna fastighetsbeståndet inte hyrs ut olovligt via internetsajter.

Hur fungerar det: Personal genomför regelbundna kontroller på vanliga internetsajter där bostäder hyrs ut i andrahand.

Effektivitet: Åtgärdens effektivitet är inte utvärderad men används redan idag av många fastighetsägare.⁶⁵ Åtgärden kommer att öka möjligheten att upptäcka de fall där lägenheterna marknadsförs och hyrs ut olovligt på internet, varför åtgärden bör vara en del av fastighetsägarens arsenal i det förebyggande arbetet mot olovlig andrahandsuthyrning.

Aktör: Fastighetsägare.

Preventionsnivå: Sekundär.

Styrka på åtgärd: Låg.

Åtgärd: ID-kontroller

Fokus: Syftet med åtgärden är att upptäcka och bekräfta olovlig andrahandsuthyrning. Åtgärden kan ses som kontroversiell och kommer troligtvis möta på motstånd och kritik i media och bland de boende. Därför bör en noggrann övervägning göras innan åtgärden tas i bruk och kanske begränsas till särskilt svåra fall.

Hur fungerar det: Vid misstänkta fall om olovlig andrahandsuthyrning, ska personal tillfråga hyresgästen om att få se personens ID-handling, för att kontrollera om personen är folkbokförd på adressen.

Effektivitet: Metoden är inte utvärderad men används av ett antal fastighetsägare i landet.⁶⁶

Aktör: Fastighetsägare.

Preventionsnivå: Sekundär.

Styrka på åtgärd: Låg.

⁶⁵ SGS Studentbostäder (u.å.).

⁶⁶ Hem&Hyra (2019).

6. Referenser

- ASU Center for Problem-Oriented Policing. (u.å.). Summary of responses to drug dealing in open-air markets. Arizona State University. Hämtad 29 september, 2021, från <https://popcenter.asu.edu/content/drug-dealing-open-air-markets-summary>
- ASU Center for Problem-Oriented Policing. (u.å.). Summary of responses to drug dealing in open-air markets. Arizona State University. Hämtad 29 september, 2021, <https://popcenter.asu.edu/content/drug-dealing-open-air-markets-page-3#r18>
- BID Malmö. (2019). Polisen: Vi ser en ljusning. <https://bidmalmo.se/ser-en-ljusning/>
- BoTryggt2030 – Handboken för planering av säkra och trygga livsmiljöer (2020). www.botryggt.se
- Brå. (2020). Samverkan i lokalt brottsförebyggande arbete. Brottsförebyggande rådet, Stockholm.
- College of policing. (2015). CCTV. <https://whatworks.college.police.uk/toolkit/Pages/Intervention.aspx?InterventionID=1>
- College of policing. (2015). Neighbourhood watch. <https://whatworks.college.police.uk/toolkit/Pages/Intervention.aspx?InterventionID=8>
- College of policing. (2015). Street Lightning. <https://whatworks.college.police.uk/toolkit/Pages/Intervention.aspx?InterventionID=3>
- Colover, S. & Quinton, P. 2018. Neighbourhood policing: impact and implementation. College of policing. https://whatworks.college.police.uk/research/documents/NP_REA_summary.pdf
- Dutch Ministry of Justice (1992). Social caretakers and preventing crime on public housing estates. https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/261/dplp06-full-text_tcm28-75238.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Fahlgren, A., Hellfeldt, K., & Andershed, H. (2018). Effektiv samordning för trygghet (EST) - En utvärdering. Örebro universitet. <https://www.embrace-safety.se/wp-content/uploads/2018/09/EST-En-utvardering-2018.pdf>
- Fastighetsägarna (2020). Tryggare lokaluthyrning. <https://www.fastighetsagarna.se/globalassets/broschyrer-och-faktablad/ovrigt/vagledning-checklista-for-tryggare-lokaluthyrning-2020.pdf?bustCache=1635890191383>
- Ferrer-Wreder, L., Stattin, H., Lorente, C., Tubman, J. & Adamson, L. (2012). Framgångsrika preventionsprogram för barn och unga: en forskningsöversikt. 2. uppl. Gothia, Stockholm.
- Future Place Leadership, LINK arkitektur & Stiftelsen Tryggare Sverige. (2020). Placemaking in the Nordics - a guide to co-creating safe and attractive public spaces in the Nordic Region. <https://futureplaceleadership.com/toolboxes/placemaking-in-the-nordics/>
- Grönlund, B. (2016). Holland - Trygge boliger. <https://tryggebyer.dk/onewebmedia/Indbrudscertificering%20af%20boliger%20i%20Holland.pdf>

- Hem & Hyra (2019). Säkerhetskonsult hjälper MKB att spana efter svartuthyrare. <https://www.hemhyra.se/nyheter/sakerhetskonsult-hjalper-mkb-att-spana-efter-svartuthyrare/>
- Håll Sverige rent. (u.å.). Nya metoder halverade antalet fimpar i Skärholmen. Hämtad 29 september, 2021, från, <https://hsr.se/nyheter/nya-metoder-halverade-antalet-fimpar-i-skarholmen>
- Jarnvall, C. (2021). Danmark: Kriminellas familjer vräks efter deltagande i upplopp. NB Nyhetsbyrån. 2021. <https://nyhetsbyran.org/2021/08/08/danmark-kriminellas-familjer-vraks-efter-deltagande-i-upplopp/>
- Kelling, G. & Coles, C. (1997). Fixing Broken Windows. Touchstone, New York.
- Kronkvist, K., Nordqvist S. & Ivert A-K. (2019). Kamerabevakning i ett särskilt utsatt bostadsområde. Malmö universitet. https://bra.se/download/18.62c6cfa2166eca5d70e338c/1549556583809/2018_0211_Kamerabevakning%20i%20ett%20s%C3%A4rskilt%20utsatt%20bostadsomr%C3%A5de.pdf
- Leonardz, J. (2005). Klassisk musik i T-banan effektiv brottsbekämpning. Svenska Dagbladet. <https://www.svd.se/klassisk-musik-i-t-banan-effektiv-brottsbekampning-4vrt>
- Nationellt Kunskapscentrum för Platssamverkan. (u.å.). Kunskapsbank. Hämtad 29 september, 2021, från <https://platssamverkan.org/kunskapsbank/>
- Nezirevic, A. & Nilsson, E. (2018). ”Trygga Trappan” - En brottspreventiv arbetsmodell mot olaga intrång. Malmö Universitet. <https://muep.mau.se/bitstream/handle/2043/25328/Kandidatuppsats%20-AzeminaochEmma.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Nilsson, D. & Karström, T. (2020). Kan akustisk design och musik förebygga brottslighet och öka trygghet? Urban Utveckling. https://www.bra.se/download/18.7d27ebd916ea64de530326e1/1582553722208/2020_0219_Kan_akustisk_design_och_musik_forebygga_brott.pdf
- Polismyndigheten Västra Götaland. (2004). Underrättelserapport 2004. Göteborg.
- Polismyndigheten Västra Götaland. (2008). Underrättelserapport 2008. Göteborg.
- Polismyndigheten. (2020). *Polisregion Stockholms trygghetsundersökning*. Stockholm, Polisregion Stockholm.
- Polismyndigheten. (2021). *Kriminell påverkan i lokalsamhället – En lägesbild för utvecklingen i utsatta områden*. Hämtat från <https://polisen.se/aktuellt/nyheter/2021/oktober/farre-sarskilt-utsatta-omraden-enligt-polisens-bedomning/>
- Rostami, A., Mondani, H., Carlsson, C., Sturup, J. & Sarnecki, J. (2018). *Våldsbejakande extremism och organiserad brottslighet i Sverige*. Stockholm, Institutet för Framtidsstudier.
- Project for Public Spaces. (u.å.). Bryant Park. Hämtad 29 september, 2021, från <https://www.pps.org/projects/bryant-park>
- Sallander, E. (u.å.). En polis närmare medborgaren. Brottsförebyggande rådet. https://polisen.se/contentassets/ecfa204dfdd54f108db2cf5be7892783/en_polis_narmare_medborgaren.pdf

- Salzinger, C. (2020). Essens kamp mot kriminella klaner. Sveriges Radio.
<https://sverigesradio.se/artikel/7563168>
- Sernhede, O. (2007). Alienation is my nation: hiphop och unga mäns utanförskap i Det nya Sverige. Ordfront Förlag.
- SGS Studentbostäder (u.å.). Det är ok att hyra ut i andrahand om du har tillstånd från oss och följer lagstiftningen.
https://www.sgs.se/hyresg%C3%A4stinfo/hyra-ut-i-andra-hand?sc_lang=sv-se
- Stiftelsen The Global Village. (2019). Fakta för förändring - Sveriges 61 utsatta områden. <https://theglobalvillage.se/wp-content/uploads/2021/03/Fakta-f%C3%B6r-f%C3%B6r%C3%A4ndring-Final-version.pdf>
- Stiftelsen Tryggare Sverige. (2021). Nyckelpersonsintervjuer som Stiftelsen Tryggare Sverige genomfört med fastighetsägarrepresentanter i utsatta områden under våren 2021.
- Svenska Bostäder. (2010). Svenska Bostäders trygghetsarbete: Kartläggningar, åtgärder och resultat 2006-2009. Med fokus på Järva.
- Svenska Stads kärnor. (u.å.). Platssamverkan för säkra, trygga och attraktiva offentliga miljöer. Hämtad 29 september, 2021, från <https://www.svenskastadskarnor.se/platssamverkan-for-sakra-trygga-och-attraktiva-offentliga-miljoer/>
- Sveriges allmännyttan. (2020). Krafttag mot utanförskap i Göteborg.
<https://www.sverigesallmannytta.se/krafttag-mot-utanforskap-i-goteborg/>
- The International CPTED Association. (u.å.). Primer in CPTED - What is CPTED? Hämtad 29 september, 2021, från <https://www.cpted.net/Primer-in-CPTED>
- Wilson, J. & Kelling, G. (1982). The police and Neighborhood Safety: Broken Windows. Atlantic, vol 127.